

Resultaten kennis- en leertraject Monumentale energietransitie

Januari 2014

Door energie te besparen of op te wekken kunnen landgoederen lopende kosten verkleinen en aanwezige grondstoffen beter benutten. Bij restaureren en herontwikkeling kunnen gelijktijdig energiekansen worden benut. Voor monumentale energietransitie is goed opdrachtgeverschap nodig i.c.m. deskundigheid van restauratietechniek, energiebesparing en installatietechniek. Het combineren van deze vakkennis in de praktijk is de uitdaging waar we nu voor staan. Het kennis- en leertraject Monumentale energietransitie helpt met het ontwikkelen van kennis, contacten t.b.v. samenwerking en productontwikkeling om energiekansen in monumenten te verzilveren.

Het kennis- en leertraject Monumentale energietransitie is in 2012 van start gegaan. In de afgelopen twee jaar is veel bereikt!

Netwerk

- Monumentale energietransitie is een begrip geworden in Gelderland. Monumentale energietransitie staat voor interdisciplinaire samenwerking, vakmanschap en professioneel opdrachtgeverschap in monumenten.
- Het kennis- en leertraject werkt samen met particuliere landgoedeigenaren en beheerders, terreinbeherende organisaties, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, gemeenten, bedrijven, Gelders Restauratiecentrum, Monumentenwacht Gelderland, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Platform Utrechtse Buitenplaatsen en anderen.
- Ook in de praktijk beginnen samenwerkingsverbanden te vormen tussen landgoederen en van landgoederen met partijen in hun omgeving.
- Vijf nieuwsbrieven zijn verspreid met inmiddels een bereik van 250 personen en instanties. Verspreiding van uitnodigingen en nieuwsbrieven vindt daarnaast plaats via Gelders Particulier Grondbezit en Vereniging Particuliere Historische Buitenplaatsen.
- Het netwerk verbreedt zich naar andere monumenten, waaronder religieus en industrieel erfgoed en monumentale ensembles in de stedelijke omgeving en breidt zich uit.

Kennis- en productontwikkeling

- In 2012 is een **folder** gemaakt met **algemene handreikingen** voor energiebesparing en energieopwekking in monumenten.
- Provincie Utrecht heeft 100 exemplaren van deze folder van Monumentale energietransitie uitgedeeld aan eigenaren van buitenplaatsen en landgoederen in Utrecht t.b.v. kennisontwikkeling.
- In 2012 zijn vijf **infosheets** ontwikkeld op basis van energiescans, met daarin praktische handreikingen voor Monumentale energietransitie in de praktijk (elk 100 exemplaren, recent een herdruk van 150 exemplaren per infosheets).
- **Routekaarten** voor business cases zijn in voorbereiding.
- Een **actorenkaart** met inspirerende voorbeelden van Monumentale energietransitie is beschikbaar via de website www.duurzamelandgoederen.nl.

- Alle informatie van het kennis- en leertraject Monumentale energietransitie is beschikbaar via de **website** www.duurzamelandgoederen.nl.

Activiteiten

- Van 2012 tot begin 2014 waren er vier **netwerkbijeenkomsten** met gemiddeld 50 deelnemers.
- In 2013 vonden twee goedbezochte **masterclasses** plaats rond professioneel opdrachtgeverschap en expertise bij professionals. Een derde masterclass over kennis en kunde van Monumentale energietransitie bij gemeenten staat gepland voor begin 2014.
- Twee **business case pilots** zijn eind 2013 afgerond t.b.v. Monumentale energietransitie in de praktijk.

Monumentale energietransitie in de praktijk

- Afhankelijk van de functie, de fysieke omstandigheden en het (stook)gedrag van de eigenaar kan tussen de 20 en 50% aan besparingen worden gerealiseerd op energie. Ook met low-tech oplossingen kunnen al mooie besparingen gerealiseerd worden.
- De helft van de Gelderse landgoederen is inmiddels op een of andere manier bezig met Monumentale energietransitie. Voor 2011 was vrijwel niemand hiermee bezig.
- In 2013 is bij de provincie Gelderland cofinanciering aangevraagd voor 31 energiescans in monumenten, waarvan 16 landgoederen. Deze landgoederen brengen Monumentale energietransitie in 2014 in de praktijk.
- De komende twee jaar wordt er vanuit de provincie ruim € 10 mln geïnvesteerd in erfgoed, waarvan een groot deel besteed wordt aan duurzame restauraties en herbestemming van monumentale panden. Een derde van dit geld zal ook voor monumentale energietransitie zijn.
- 83 restauratie bedrijven in Gelderland zijn nu al aangesloten bij de erkenningsregeling Gelderse Voet (aannemers, installateurs, rietdekkers, loodgieters, etc.). Binnen twee jaar wil de provincie het aspect monumentale energietransitie als integrerend onderdeel van hun werk maken, d.w.z. dat zij tijdens hun werkzaamheden ook deskundigheid genereren op het gebied van energiebesparing in de monumentale context. Op dit moment is een tiental bedrijven daarin al flink gevorderd.
- De afgelopen jaren hadden wij in Gelderland gemiddeld 30 leerling bouwplaatsen per jaar. In het licht van de robuuste investering impuls willen wij dat aantal op gemiddeld 40 brengen, waarbij zij tevens een module monumentale energietransitie moeten volgen.
- Voor alle in de toekomst af te geven subsidiebeschikkingen (circa 50 per jaar voor de grotere projecten (meer dan € 100.000,—) zullen wij onder het motto 'nu we er toch zijn' een korte energiescan verplicht stellen, zodat tijdens de restauratie werkzaamheden tevens monumentale energietransitie meegenomen kan worden, indien toepasbaar.

Activiteiten van het kennis- en leertraject Monumentale energietransitie

Netwerkbijeenkomsten

Tweemaal per jaar organiseert het kennis- en leertraject Monumentale energietransitie een netwerkbijeenkomst waar eigenaren, andere deskundigen en overheden elkaar ontmoeten en kennis uitwisselen in workshops over relevante thema's.

Het Hunderen, juni 2012
1^e netwerkbijeenkomst

Klarenbeek, november '12
Energie op landgoederen

Middachten, april 2013
Landgoed in bedrijf

Huis Bergh, januari 2014
Energietransitie in de praktijk

Meer informatie en een uitgebreide nieuwsbrief van deze netwerkbijeenkomsten is te vinden op www.duurzamelandgoederen.nl.

Energiescans

In het kennis- en leertraject zijn vijf energiescans gemaakt. Een energiescan is de eerste stap om te verkennen wat energiebesparende maatregelen en energieopwekking op een landgoed kost en oplevert. Een energiescan geeft een indicatie van maatregelen, investeringskosten en terugverdientijd. Ook geeft een energiescan inzicht in prioriteit: maatregelen die het best als eerste genomen kunnen worden. De resultaten van een energiescan zijn bruikbaar voor investeringsbeslissingen. Alle vijf de energiescans zijn beschikbaar via de website www.duurzamelandgoederen.nl.

Ingreepsscenario's	Duifje Punt	Label	Energie- besparing (%)	Besparing in k€ / jr	Invest. kosten x € 1000,- ex btw	Terugverdien- tijd in jaren	Voorbeeld
0. Bestaande toestand	125	G	-	-	-	-	
1. Herstel van en kierdichting op alle buitensramen en -deuren	137	F	9%	1,3	35	28	
2. Als 1 met verbeterd elektra-systeem (NEN 3140) en toepassing van energiezuinige (LED) verlichting	141	F	3%	0,4	6	15	
3. Als 2 en daarbij dakrestauratie, formen van plat middendak en buitendakse isolatie	196	D	35%	5	150	30	
4. Als 3 met toepassing van 10m2 zonnepanelen op plat middendak	211	C	8%	1,1	15	14	
5. Als 4 en daarbij damp-open isolatie van de binnenzijde buitenwanden, begane grondvloerisolatie en bezetting ramen met ge-	257	A	19%	2,7	250	92	

Business case pilots

Monumentale energietransitie genereert een besparing van kosten, verhoogt het comfort en maakt onafhankelijker van externe (fossiele) energiebronnen.

Op twee landgoederen, Keppel en Huis Sevenaer, heeft een business case pilot plaatsgevonden om de haalbaarheid van investeringen in Monumentale energietransitie in te schatten.

Voor Huis Sevenaer maakt de business case pilot deel uit van de planontwikkeling voor het landgoed. Met name voor het Polderhuis geeft de pilot een goed beeld van zinnvolle investeringen in Monumentale energietransitie in samenhang met functieverandering.

Landgoed Keppel heeft de ambitie om energie op te wekken met eigen (reststromen van) biomassa. De business case pilot toont aan dat de business case haalbaar is, maar niet heel lucratief (terugverdientijd 12 jaar). Dit komt doordat een relatief duur distributienetwerk nodig is én doordat het huidige verbruik heel laag is en de kostenbesparing dus vrij gering. Het landgoed overweegt om te investeren in een eigen houtkachel en distributienetwerk, vanwege de onafhankelijkheid die dit biedt van energiebronnen buiten het landgoed en de mogelijkheden om reststromen te verwaarden.

De business case pilots leiden tot routekaarten die op andere landgoederen en elders toepasbaar zijn.

Masterclasses

In 2013 waren er twee masterclasses. Een rond kennis en expertise van Monumentale energietransitie bij professionals en een over professioneel opdrachtgeverschap. Kennisuitwisseling in een divers gezelschap van circa 20 personen rond een praktijkvoorbeeld blijkt een krachtig en waardevol instrument. In 2014 volgt nog de masterclass Monumentale energietransitie voor gemeenten. De verslagen van de masterclasses staan op de website www.duurzamelandgoederen.nl.

Enkele van de betrokken landgoederen

Enkele van de betrokken landgoederen bij het kennis- en leertraject Monumentale energietransitie zijn:

Deze activiteit maakt deel uit van het Gelders kennisprogramma DuurzaamDoor 2013-2016 en SHARE Interreg IVB NWE Programme Safeguarding Heritage and Rural Economies

